

สภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม
ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด

นายสมยศ สิงห์คำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาโสตทัศนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-019-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017144 117309989

STATE, NEEDS AND PROBLEMS CONCERNING MEDIA FOR CULTURE DISSEMINATION
OF PROVINCIAL CULTURAL CENTERS

Mr. Somyot Singkham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Audio-Visual Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-019-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สถาน ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม
ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
โดย นายสมยศ สิงห์คำ
ภาควิชา โสวัตต์คนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

.....
(รองศาสตราจารย์วิรุจน์ สีลาพฤกษ์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประคัลดี หอมสนิท)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกรี รอดโพธิ์ทอง)

.....
(ดร.นันทสาร สีสลับ)

สมยศ สิงห์คำ : สภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่
วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด (STATE, NEEDS AND PROBLEMS CONCERNING
MEDIA FOR CULTURE DISSEMINATION OF PROVINCIAL CULTURAL CENTERS)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 123 หน้า. ISBN 974-579-019-2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อ
การเผยแพร่วัฒนธรรม ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด และเพื่อเปรียบเทียบสภาพ ความต้องการ และ
ปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า

1. สื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ใช้เป็นเครื่องมือในการ
เผยแพร่วัฒนธรรมในปัจจุบันมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ภาพถ่าย นิทรรศการ การแสดงจริง
หนังสือ/เอกสารสิ่งพิมพ์ และแผ่นพับ ส่วนสื่อที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมีความต้องการใช้เพื่อการ
เผยแพร่วัฒนธรรมในระดับมากได้แก่ หนังสือ/เอกสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ วิดิทัศน์ โดยเฉพาะวิดิทัศน์
เป็นสื่อที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดคาดหวังว่าจะเป็นสื่อที่ใช้กันมากในอนาคต
2. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่
วัฒนธรรมในระดับมากคือ เครื่องขยายเสียง เครื่องเล่นวิดิทัศน์ กล้องถ่ายวิดิทัศน์ และเครื่องรับ
โทรทัศน์ ส่วนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดต้องการใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่
วัฒนธรรมในระดับมาก ได้แก่ กล้องวิดิทัศน์ เครื่องเล่นวิดิทัศน์ เครื่องรับโทรทัศน์ และเครื่อง
ขยายเสียง
3. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดประสบคือขาด
งบประมาณในการผลิตและจัดซื้อสื่อ ขาดบุคลากรที่จะผลิตสื่อ สื่อต่าง ๆ มีน้อยไม่เพียงพอ ขาด
อุปกรณ์ เช่น ตู้ ชั้นในการเก็บรักษาสื่อ และห้องเก็บสื่อไม่เหมาะสม
4. ศูนย์วัฒนธรรมในกรุงเทพมหานครมีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ และสื่อเพื่อการ
เผยแพร่วัฒนธรรมมากกว่าภาคอื่น ๆ ทุกภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5
5. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในแต่ละภาค รวมทั้งศูนย์วัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร
มีความต้องการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ และสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

ภาควิชา ไลศทศนศึกษา
สาขาวิชา ไลศทศนศึกษา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต *[Signature]*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[Signature]*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

SOMYOT SINGKHAM : STATE, NEEDS AND PROBLEMS CONCERNING
MEDIA FOR CULTURE DISSEMINATION OF PROVINCIAL CULTURAL
CENTERS. THESIS-ADVISOR : ASS. PROF. ONJAREE NATAKHUATOONG, Ph.D.
123 pp. ISBN 974-579-019-2

The purpose of this research was to study and compare the state, needs and problems related to media for culture dissemination of the cultural centers under the auspices of the Office of the National Culture Commission in the North, the Northeast, the Central part, the South and Bangkok Metropolis.

The results of the study were as follows :

1. The media mostly utilized by the provincial cultural centers were photos, exhibitions, performances, publications including brochures and leaflets. The findings further revealed that the media the provincial cultural centers needed to disseminate culture at the high level were publications including brochures and leaflets, and video tapes. Video tapes were particularly expected to be the most practical media in the future.

2. The equipments highly utilized for cultural dissemination were power amplifiers, Video tape players, video cameras and television sets. They also needed video cameras, video tape players, television sets and power amplifiers respectively.

3. Problems highly faced by the provincial cultural centers were budgetary shortage, lack of producers, media and storehouses.

4. There was significant difference at the .05 level in the use of equipments and software of provincial cultural centers. The cultural centers in Bangkok Metropolis utilized equipments and software more than those in other regions.

5. There was no significant difference in the need of equipments and software of all provincial cultural centers.

ภาควิชา ใศคทศนศึกษา
สาขาวิชา ใศคทศนศึกษา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติศ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ เริ่มทำในระหว่างที่ผู้วิจัยมีภาระกิจทางราชการมาก ทำให้ต้องใช้เวลานาน แต่ก็สำเร็จจุลวงด้วยดี ทั้งนี้เป็นเพราะได้รับความกรุณาอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เอาใจใส่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไข และที่สำคัญก็คือ ได้ให้กำลังใจอันเป็นผลให้เกิดความพยายาม มุมนานะ ทำให้งานวิจัยสำเร็จจุลวง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ในภาควิชาสัตตศาสตร์ศึกษา โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประคักดี หอมสนิท หัวหน้าภาควิชาสัตตศาสตร์ศึกษา ที่กรุณาให้ข้อคิด นานับประการ และเป็นห่วงใยตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อำไพ สุจริตกุล ศาสตราจารย์ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ม.ร.ว.จักรภพ จิตรพงศ์ ดร.นันทสาร สีสลับ ที่ได้กรุณาตรวจแบบสอบถามและให้คำแนะนำ ขอขอบคุณคุณณรินทร์ สาโรวาท และคุณเอกศักดิ์ เตชะชันหมาก ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือในการทำกรวิจัยเป็นอย่างดี ตั้งแต่ต้นจนจบ

และท้ายที่สุด ต้องขอขอบคุณคุณคณิศร สิงห์คำ และลูก ๆ คือ เอกอนงค์ และรัตนันต์นัย สิงห์คำ ที่เป็นกำลังใจให้ตลอดมา

สมยศ สิงห์คำ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
2 การศึกษาขั้นพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
วัฒนธรรม	9
วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี	11
วัฒนธรรมทางวัตถุ	12
วัฒนธรรมทางจิตใจ	13
วัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียมประเพณี	13
วัฒนธรรมทางสุนทรียะ	14
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	17
ศูนย์วัฒนธรรม	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	26
	กรอบและทิศทางการทำงานวัฒนธรรมของชาติ	29
	การสื่อความหมาย	31
	องค์ประกอบการสื่อความหมาย	32
	แบบจำลองทั่วไปของการสื่อความหมาย	34
	ลักษณะการสื่อความหมาย	34
	ประเภทของสื่อ	35
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
3	วิธีดำเนินการวิจัย	40
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	40
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
	การวิเคราะห์ข้อมูล	45
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	76
	สรุปผลการวิจัย	76
	อภิปรายผลการวิจัย ..	85
	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่	91
	ข้อเสนอแนะ	94
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป	95

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง	97
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม	102
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	104
ภาคผนวก ค. รายชื่อศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศ	118
ประวัติผู้วิจัย	123

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรและศูนย์วัฒนธรรม	41
2	จำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งออกไป และได้รับคืนมา จำแนกตามกลุ่มประชากรและศูนย์วัฒนธรรม	44
3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง	50
4	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาใน การปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ	51
5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม	52
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรมเกี่ยวกับสื่อเพื่อการเผยแพร่ วัฒนธรรมที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปฏิบัติ	53
7	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการใช้และระดับความ ต้องการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เป็นเครื่องมือในการ เผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	56
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการใช้และระดับความ ต้องการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	58
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับปัญหาเกี่ยวกับสื่อเพื่อ การเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	คำวิเคราะห์ความแปรปรวน เปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับสื่อ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละภูมิภาค	64
11	คำวิเคราะห์ความแปรปรวน เปรียบเทียบระดับการใช้และระดับ ความต้องการใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เป็นเครื่องมือในการ เผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในแต่ละภูมิภาค	65
12	คำวิเคราะห์ความแปรปรวน เปรียบเทียบระดับการใช้และระดับ ความต้องการใช้สื่อในการเผยแพร่วัฒนธรรม ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละภูมิภาค	67
13	คำวิเคราะห์ความแปรปรวน เปรียบเทียบปัญหาด้านต่าง ๆ ของการใช้สื่อ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละภูมิภาค	69

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1	แสดงการประสานงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กับองค์กรต่าง ๆ	20
---	--	----